

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מתורת

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ה' / גליון קצז

ערש"ק פרשת כי תבוא ה'תשס"ח

פתח דבר

בעזרהי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת כי תבוא, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קצז), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

325 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

ביאור פירוש רש"י שמבאר הכתוב "ושמרת ועשית אותם גו'" על מצות ביכורים, הגם שנכתב בסמיכות למצות מעשרות ולא למצות ביכורים.
(ע"פ לקוטי שיחות חלק יט עמ' 227 ואילך)

יינה של תורה

ביאור ע"פ פנימיות הדברים בכך שה"ביכורים טעונין כלי", ו"כלי ערבה וחלף", הגם שלכאורה סותר זה לענין הביכורים שמורים על תכלית המעלה והשלימות.
(ע"פ לקוטי שיחות חלק כט עמ' 150 ואילך)

חידושי סוגיות

בפלוגתת הש"ס גבי מפתח של פרנסה – יקדים דמסגנון הש"ס נראה שנחלקו כאן בסברא אם למנות מפתח של פרנסה / יקדים קושיית המפרשים דלכאור' אף לר"י פרנסה לאו היינו גשמים / יבאר דאיפליגו אם למנות הדברים לפי ביאתם מן השמים או לפי קבלתם אצל האדם / יבאר עוד, דאף שלכו"ע מיירי בדבר הבא מלמעלה מצינו ב' דרכים היאך יאמין האדם שהכל מן השמים.
(ע"פ לקוטי שיחות חלק לט עמ' 37 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש נ"ע – האהבה היא החוט המקשר בעדת החסידים.
(אגרות קודש חלק ד עמ' תכח)

מקרא אני דורש

”ושמרת ועשית” – על מה קאי?

ביאור פירוש רש"י שמבאר הכתוב "ושמרת ועשית אותם גו" על מצות ביכורים, הגם שנכתב בסמיכות למצות מעשרות ולא למצות ביכורים

א. בתחילת פרשתנו מצוה התורה על הבאת הביכורים; ולאחר מכן באה פרשת וידוי מעשר, שמסתיימת בפסוק "השקיפה ממעון קדשך מן השמים, וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו, כאשר נשבעת לאבותינו, ארץ זבת חלב ודבש" (כו, טו); ולאחר מכן אומר הכתוב: "היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות את החוקים האלה ואת המשפטים, ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך" (שם, טז).

ובביאור פסוק זה – "ושמרת ועשית אותם" – מפרש רש"י שענינו ברכה לאדם, שלאחר שזכה לקיים כבר המצוה פעם אחת (שעל זה מדובר בפסוקים לפני כן), מברך אותו הכתוב שיזכה לשוב ולקיים אותה פעם נוספת: "בת קול מברכתו, הבאת ביכורים היום – תשנה לשנה הבאה".

וכבר האריכו במפרשים בביאור הטעם שפירש רש"י פסוק זה בלשון ברכה ולא בלשון ציווי, עיין בדבריהם (וראה במדור זה אשתקד בארוכה); אך עדיין צריך להבין את זה שרש"י מזכיר כאן מצות הביכורים:

הרי הפרשה שבסמיכות לפסוק זה מדברת על דיני המעשר, ודיני ביכורים הם בפרשה שלפני פרשת המעשרות – ואם כן, איך מפרש רש"י שפסוק זה מתייחס לפרשת ביכורים

ש"לפני פניו", ולא לפרשת מעשרות ש"לפניו" ממש?

ואין לומר שרש"י מביא את ביכורים רק בתור דוגמא (בהיותו הענין הראשון שבפרשתנו), אבל באמת הברכה מתייחסת גם למעשרות (וראה משכיל לדוד ובאר בשדה על רש"י) –

כי, לשון הברכה "תשנה לשנה הבאה" אינו מתאים ביחס לווידוי מעשרות, שאינו "לשנה הבאה" אלא רק פעם אחת בשלוש שנים. ועל כרחך שאכן רש"י מתכוון דוקא לביכורים, וטעמא בעי – למה "הרחיק" רש"י לביכורים?

ב. ויש לומר, שאמנם כללות הפרשה הסמוכה עוסקת במעשרות (ורק הפרשה שלפניה עוסקת בביכורים), אך התיבות האחרונות של הפרשה – שהן הסמוכות ממש לפסוק כאן, הן "ארץ זבת חלב ודבש" – והן שייכות במיוחד לביכורים ולא למעשרות.
והביאור בזה:

החיוב של מעשרות (בדרך הפשט) הוא רק על "דגן תירוש ויצהר" (כלשון הכתוב – ראה יד, כג) – ואין חיוב מעשרות לא ב"חלב" ולא ב"דבש"; ולעומת זאת ביכורים כן מביאים מ"דבש" – דבש תמרים.

וגם בתוכן הענין:

התיבות "זבת חלב ודבש" באות להדגיש את שבח הארץ וטובה, ש"חלב זב מן העזים ודבש זב מן התמרים" (פרש"י בא יג, ה) – דבר ששייך לביכורים, שענינם הוא הבאת פירות מובחרים דוקא, פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל (כדברי רש"י בריש פרשתנו); ואילו מעשרות ענינם שהאדם צריך להפריש חלק לה' מ"כל תבואת זרעך" (ראה יד, כב), לא רק מאותו חלק משובח ומובחר במיוחד.

[ונפקא מינה גם להלכה, שביכורים צריכים להיות מארץ כזו דוקא, "ארץ זבת חלב ודבש", מה שאין כן במעשרות כו' (ראה ספרי בריש פרשתנו. בכורים פ"א מ"י. וראה רדב"ז וחסף משנה לרמב"ם הלכות ביכורים ריש פ"ב. ואכ"מ)].

וכיון שכן, הרי אף שכללות הפרשה הסמוכה מדברת על וידוי מעשר, היות והתיבות האחרונות – "ארץ זבת חלב ודבש" – יש להן שייכות מיוחדת לביכורים דוקא, לכן מפרש רש"י את הפסוק כאן הסמוך אליהן בקשר לביכורים.

ג. הסברה זו בדברי רש"י, שהפסוק "היום הזה ה' אלקיך מצוך . . . ושמרת ועשית אותם" בא בהמשך להתיבות "ארץ זבת חלב ודבש" שכתובות לפניו, מתאימה להמבואר בענין זה על פי פנימיות התורה:

לקראת שבת

ז

בלקוטי תורה [לרבינו הזקן – שבשבוע זה, בח"י אלול, חל יום הולדתו בשנת תק"ה] מבואר (פרשתנו מא, ג), שהפסוק "היום הזה" מחובר ל"ארץ זבת חלב ודבש" שבפסוק הקודם, ולכן הראשי תיבות של ארבעת התיבות "ודבש היום הזה הוי'" הם "צירוף הוי"ה אחת", כי כיון שהוא"ו של "ודבש" מחובר למקרא שלמטה הימנה" הרי זה יוצר ביחד צירוף של שם "הוי"ה" (ומקורו בהקדמת תיקוני זוהר – ט, ב. והובא בפרדס שער פרטי השמות פי"ד. ועוד).

יש להוסיף בדיוק ההתאמה, שכשם שבדרך הפשט נתבאר שהפסוק מחובר לכל ארבעת התיבות "ארץ זבת חלב ודבש", אבל עיקר החיבור הוא דוקא עם תיבת "ודבש" שהרי החיוב להביא ביכורים בפועל שייך דוקא בדבש (ולא ב"חלב") –

על דרך זה הוא בהביאור שבלקוטי תורה, דאיתא שם ש"המקרא מחובר לפרשה שלמעלה הימנה, שמסיימת ארץ זבת חלב ודבש", היינו שהחיבור הוא לכל ארבע התיבות, ובכל זאת הרי עיקר החיבור הוא דוקא לתיבת "ודבש", שהיא מצטרפת ממש לתיבות הפסוק דידן באופן שנעשה "צירוף הוי' אחת".

ד. והנה, בלקוטי תורה (סו) מבאר עוד ענין בקשר לפסוק זה, ש"היום הזה ה' אלקיך מצוך" קאי על ראש השנה ("ולכן קורין פרשה זו קודם ראש השנה, כי היום הזה וגו' קאי על ראש השנה");

יש לומר שגם זה מתאים לדברי רש"י שהפסוק כאן שייך לביכורים דוקא (ולא למעשרות), שהרי ביכורים הם "מראשית כל פרי האדמה" – מקביל לענינו של ראש השנה.

ויהי רצון שנזכה לשנה טובה ומתוקה, בגשמיות כפשוטו, כשם שהביכורים באים מפירות מתוקים בגשמיות ונאכלים בשמחה ובטוב לבב.

יינה של תורה

”ביכורים טעונין כלי”

ביאור ע”פ פנימיות הדברים בכך שה”ביכורים טעונין כלי”, ו”כלי ערבה וחלף”, הגם שלכאורה סותר זה לענין הביכורים שמורים על תכלית המעלה והשלימות

א. בנוגע לפרשת הבכורים האמורה בריש פרשתינו – מצינו שני קצוות הפכיים:

מצד אחד, ענין ה”בכורים” מדגיש את תכלית המעלה והשלימות, הן בגשמיות – פירות הבכורים צ”ל ”מראשית פרי האדמה” (פרשתינו כו, ב), ו”אין מביאין בכורים אלא משבעת המינים האמורים בשבח הארץ. . ואם הביא חוץ משבעת המינים לא נתקדשו” (רמב”ם הל’ בכורים פ”ג ה”ב). והן ברוחניות – ”אינם נוהגים אלא בפני הבית ובארץ ישראל בלבד” (שם רפ”ב), אשר זוהי ”ארץ אשר גו’ תמיד עיני ה”א בה מרשית שנה ועד אחרית שנה” (עקב יא, יב).

וכמו־כן המינים שבהם מביאים את הבכורים, צריכים להיות הפירות הכי מובחרים: ”אין מביאין לא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים ולא מזיתי שמן שאינם מן המובחר אלא מתמרים שבעמקים ומפירות שבהרים לפי שהן מן המובחר ואם הביא. . לא נתקדשו” (רמב”ם שם ה”ג).

אבל מאידך גיסא, דין הוא בבכורים ש”הבכורים טעונין כלי” (ספרי פרשתינו כו, ב). הובא

לקראת שבת

ט

ברמב"ם שם פ"ג ה"ז), והיינו שקדושת הבכורים, וקיום המצוה דבכורים, באה בכלי, אשר זה מורה על ענין המדידה וההגבלה.

ויתירה מזו: הדין הוא ש"הביאם בכלי מתכות נוטל הכהן הבכורים וחוזר הכלי לבעליו ואם הביאם בכלי ערבה וחלף וכיוצא בהן הרי הבכורים והסלים לכהנים" (שם ה"ח). והנה, כאשר הסלים נשארים "לכהנים" הרי זה נחשב כמעלה – כמובן ממ"ש הרמב"ם (שם ה"ג) "ואם נטמאו הבכורים אין הסלים לכהנים", דמזה מובן שכאשר הסלים כן נשארים לכהנים הרי זה שלימות ומעלה בבכורים. ולמרות כל זה שהסלים יהיו "לכהנים" – שייך זה רק ב"כלי ערבה וחלף", דהווי דברים פשוטים!

וצריך ביאור, כיצד יתכנו ב' קצוות אלו: שהבכורים, שכשם כן הם המובחרים שבשבח הארץ, שצריך להביא אותם לבית המקדש, ועד "לפני מזבח ה' אלקיך" – ומ"מ, השלימות בזה באה דוקא כשזה בא בכלי, וכלי כזה של "ערבה וחלף"?

ב. והביאור בזה:

איתא בספרים (זח"ג רנג, א. וראה ב"ר רפמ"ו. זח"ב קכא, א. ועוד) שבכורים רומז על נשמות ישראל, וכמ"ש (הושע ט, י) "כבכורה בתאנה ראשיתה ראיתי אבותיכם". וכפי שמבואר בארוכה בחסידות (אוה"ת פרשתנו – עמ' תתרג ואילך. תתרט ואילך), שענין הבכורים קאי על נשמות ישראל כפי שהם בשורשן למעלה, ששם "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר" (ב"ר פ"א, ד).

ובנשמות ישראל, שהם ענין הבכורים, מצינו את ב' הקצוות הנ"ל:

מצד אחד, הנשמה כפי שהיא בשרשה "קדמה לכל דבר" כנ"ל, והיא עומדת בדביקות ממש באלקים חיים כמ"ש (מ"א יז, א) "חי ה' . . אשר עמדתי לפניו";

ולאידך גיסא, הנשמה ירדה למטה להתלבש דוקא בגוף, שהוא "כלי" המגביל את גילוי הקשר של הנשמה עם השי"ת. ויתירה מזו, שהגוף הגשמי (לא רק מגביל, אלא) גם מעלים ומסתיר על דביקות הנשמה בהשי"ת.

ג. אמנם, למרות הירידה הגדולה של הנשמה, מאיגרא רמא לבירא עמיקתא – הרי זה כדאי עבורה, וכידוע שהירידה היא לצורך העליון:

והענין בזה, דהנה איתא בתניא ש"תכלית השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה למדרגה אינה בשביל עולמות העליונים הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית', אלא התכלית הוא עוה"ז התחתון" דהוי "תחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו". והטעם לזה, כידוע, ד"נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים".

והנה, ענין ה"דירה" שייך דוקא ב"עצמות" של הדר בדירה; כידוע המשל בזה ממלך,

דכאשר הוא מופיע ומתגלה בחוץ, הרי זה רק הופעה וגילוי שלו, משא"כ בהיותו בדירה הרי הוא "נמצא" שם בכל עצמותו.

ונמצא, שדוקא ע"י העבודה בעולם הזה, שבו נעשית ה"דירה" של השי"ת – מתגלה עצמותו ית'.

וזהו העלי' שנעשית בהנשמה בירידתה למטה – עלי' לדרגא נעלית יותר מכפי שהיתה בשרשה למעלה קודם ירידתה: דע"י ירידת הנשמה למטה בגוף, ועבודתה בעולם הזה בתוך הגוף הגשמי, מתגלה הקשר שלה עם עצמותו ית' (שלא הי' בה קודם ירידתה).

ועד"ז הוא בעבודת האדם בפרטיות, שהתכלית הכוונה בעבודת האדם היא לא כ"כ בענינים רוחניים, אהבה ויראה של הנשמה, אלא בעיקר בקיום המצוות מעשיות עם הגוף. שכן, קיום המצוות במעשה בפועל נעשה עם הכח הכי תחתון של הגוף, כך שהגוף נעשה "כלי" וחלק של קדושת הנשמה – וע"י זה נפעלת שלימות העלי' של הנשמה.

חידושי סוגיות

בפלוגתת הש"ס גבי מפתח של פרנסה

יקדים דמסגנון הש"ס נראה שנחלקו כאן בסברא אם למנות מפתח של פרנסה / יקדים קושיית המפרשים דלכא' אף לר"י פרנסה לאו היינו גשמים / יבאר דאיפליגו אם למנות הדברים לפי ביאתם מן השמים או לפי קבלתם אצל האדם / יבאר עוד, דאף שלכו"ע מיירי בדבר הבא מלמעלה מצינו ב' דרכים היאך יאמין האדם שהכל מן השמים

א.

יקדים דמסגנון הש"ס נראה שנחלקו כאן
בסברא אם למנות מפתח של פרנסה

"אמר (תענית ב, סע"א ואילך)¹ רבי יוחנן² ג' מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח ואלו הן מפתח של גשמים ומפתח של חי' ומפתח של תחיית המתים³ מפתח של

לקמן בפנים סעיף ד ובהערה 23.
(3) כ"ה סדרן בגמרא לפנינו. אבל בע"י (ובג"י הב"ח בגמ'), חי' גשמים ותחיית המתים (וכ"ה בסנהדרין קיג, סע"א), כסדרן ב(הראיות מ) הכתובים (ראה דק"ס תענית שם). בדב"ר פרשתנו:

(1) ובשינויים — בדב"ר פרשתנו פ"ז, ו. ב"ר פע"ג, ד. מדרש תהלים עח (קרוב לתחלתו). תרגום ירושלמי ויצא ל, כב.
(2) בדב"ר ובמדרש תהלים בשם (ר' נחמי' או) ר' יונתן (ובב"ר ר' תנחומא בשם ר' ביבי"). וראה

לקראת שבת

גשמים דכתיב (פרשתנו כח, יב) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו כו' במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה⁴ דכתיב (תהלים קמה, טז) פותח את ידיך וגו' ור' יוחנן מאי טעמא לא קא חשיב להא אמר לך גשמים נמי⁵ היינו פרנסה".

ולכאורה נראה, שר' יוחנן מדבר בכללות, ובאופן כללי "גשמים נמי היינו פרנסה", וכפרש"י (תענית שם ד"ה גשמים)⁶ "שזרעים ופירות גדילים מהם (מגשמים) לפרנסת העולם", ובמערבא מפרטים יותר⁷, ולכן מנו "פרנסה" כמפתח בפ"ע, דאף שבכללות הרי גשמים הם המקור לפרנסת העולם, מ"מ כיון שבפרטיות יש פרנסה שאינה ע"י גשמים (וכן לאידך, יש גשמים כאלו שאינם נוגעים לפרנסה באופן ישיר, שאינם יורדין במדה ראוי⁸ שיהיו זרעים ופירות גדילים מהם⁹), לכן חשבי "פרנסה" בפ"ע.

אבל לא משמע כן מסגנון דברי הגמ' "ור' יוחנן מאי טעמא לא קא חשיב להא אמר לך כו'", דפשטות הלשון מורה שיש כאן פלוגתא והן שתי דיעות בענין זה. ויל"ע במאי קמיפלגי.

ב.

יקדים קושיית המפרשים דלכאן' אף לר"י פרנסה לאו היינו גשמים

וי"ל בביאור סברת הפלוגתא, בהקדים תירוץ קושיית המפרשים¹⁰ על דברי ר"י "אמר לך גשמים נמי היינו פרנסה", דר"י גופי' אמר לקמן (תענית ט, א) "מטר בשביל יחיד פרנסה בשביל רבים, מטר בשביל יחיד דכתיב יפתח ה' לך את אוצרו הטוב לתת מטר ארצך, פרנסה בשביל רבים דכתיב (בשלח טז, ד) הנני ממטיר לכם לחם", הרי דגם לר"י מטר ופרנסה תרי מילי נינהו.

(6) בע"י ובגירסת הב"ח.

(7) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 169. ושם שזהו חילוק כללי בין שיטת הירושלמי והבבלי. ואכ"מ.

(8) ראה תענית יח, ב ואילך (במשנה). יט, ב. כג, א. ועוד.

(9) ואפשר להיות גם "פעמים שאינו מתבקש" (שם ד, א. וראה שם יט, א (במשנה). ועוד).

(10) פרשת דרכים דרוש כא. גבורת ארי לתענית כאן.

תחה"מ עקרות וגשמים. במדרש תהלים: רחם (ח"י) תחה"מ וגשמים. בב"ר: קבורה (תחה"מ) גשמים ורחם. ובתרגום ירושלמי שם מטרא פרנסה קבריא עקרתא. וראה יפ"ת השלם לב"ר שם ד"ה מפתח של קבורה. ואכ"מ.

(4) בשאר מדרשים הנ"ל הערה 1 ליתא, מלבד בב"ר שם שאי' "וי"א אף מפתח של פרנסה שנא' פותח כו'", ועד"ז בתרגום ירושלמי שם (ראה הערה 11).

(5) כ"ה גי' הע"י, והגי' בפרש"י וב"ח כאן.

לקראת שבת

יג

ויש לומר, ע"פ מ"ש רש"י בפי' דברי הגמ' שם (תענית שם ד"ה מטר) "מטר בשביל יחיד, שאם א"צ מטר אלא לאדם אחד כגון שזרע אחר זמן זריעת בני אדם או שדר בעיר שכולה נכרים וצריך למטר בא בזכותו, ופרנסה שפנע טובה ומחי' לכל העולם אינו בא לעולם בזכות אחד אלא בשביל רבים, שאם רבים צריכין שובע שתשלח ברכה בתבואה הקב"ה עושה אם זכו, אבל יחיד הצריך שיתברכו תבואות שלו אין הקב"ה משנה בעבורו דין השנה אלא כפי ברכותי, ואע"פ שמוריד בשביל יחיד מטר זה להשביח תבואותיו שלא יהו גרועות משל אחרים אבל לעשות שדהו כשדה שובע לא".

ולפ"ז מובן דהכוונה ב"פרנסה" שם היא לשפע מיוחד שהוא באופן דשובע, וא"כ מובן דרק באופן זה פרנסה ומטר ב' מילי נינהו.

ובחדא"ג מהרש"א שם מפרש "מטר שהוא אינו אלא צורך הפרנסה והוא ניתן בטבע מן השמים אם יש בה צורך ליחיד ניתן לו בזכותו, אבל פרנסה גופי' בענין שתבא מן השמים כגון המן והבאר הוא דבר ניסי ולא בא רק בשביל רבים".

ועפ"ז הי' אפשר לבאר החילוק בין דעת ר"י ובני מערבא, דר"י דקאמר "גשמים נמי היינו פרנסה" מדבר בפרנסה רגילה, לא באופן של שובע מיוחד, ולא פרנסה הבאה באופן גלוי מלמעלה, ואילו במערבא דחשבי פרנסה בפ"ע, קאי בפרנסה שהיא השפעה מיוחדת מאת הקב"ה שאינה באה אלא בשביל רבים.

אבל לפי זה עדיין קשה קושיית הגמ' "ור' יוחנן מאי טעמא לא קא חשיב להא", היינו מדוע חשב ר"י רק פרנסה הנכללת בגשמים (ואין כאן אלא ג' מפתחות), ולא חשיב גם מפתח זה של פרנסה שאינה נכללת ב"גשמים", והוא מפתח בפ"ע שבא מה' ולא נמסר ביד שליח?

ג.

**יבאר דאיפליגו אם למנות הדברים לפי ביאתם
מן השמים או לפי קבלתם אצל האדם**

ולכן נ"ל דר"י ובני מערבא מדברים שניהם אודות אותו סוג "פרנסה", אלא דפליגי בסברא אם "פרנסה" צריכה "מפתח" מיוחד, או נכללת בה "מפתח" דגשמים.

וביאור הדברים:

"גשמים" ו"פרנסה" בדרך כלל, הם תוארים להשפעת מזון וצרכי האדם, והחילוק ביניהם הוא, ד"גשמים" מורה על השפעת הפרנסה מלמעלה, "ונתתי גשמיכם בעתם" (בחקותי כו, ד), ואילו התואר "פרנסה" בדרך כלל בא לתאר את קבלת ההשפעה, שהאדם מתפרנס וניזון מהשפעה זו. וכן הוא גם בפשטות, שה"גשמים" באים מלמעלה ופועלים צמיחה וכו', משא"כ "פרנסה" באה ע"י עבודת ופעולת האדם, חרישה זריעה וקצירה כו'.

לקראת שבת

ולפי זה, החילוק בין ר"י ובני מערבא הוא, דר"י מדבר ע"ד ה"מפתחות" של הדברים כפי שהם באים מאת הקב"ה, הנותן, ולכן חשיב רק "גשמים" ולא פרנסה (שאינן פרנסה השפעת הקב"ה מצ"ע, אלא זוהי עבודת האדם שהשפעת הקב"ה תתקבל אצלו); ואילו במערבא מדברים גם כפי שהוא מצד המקבל, כפי שהשפעת המזון נעשית "פרנסה", ולכן חשבו גם "פרנסה".

[ולפי ביאור זה, מובנת גם ההתאמה למספר המפתחות, דלר"י יש ג' מפתחות, ולמערבא יש ד'¹¹: החילוק בין אות ג' לאות ד' הוא (כדאיתא בגמ' (שבת קד, א)) — "גמול דלים", היינו שאות ג' מורה על הגורם ההשפעה ה"גומל חסדים" (שבת קד, א), ואות ד' מורה על ה"דלים", מקבלי ההשפעה. ומזה מוכן גם בנוגע להגימטריא של אותיות אלו — מספר ג' ומספר ד', דמספר ג' מורה על הנתונה, כמו שהוא מצד הנותן ("גומל"), ואילו ד' מורה כפי שהוא מצד המקבל (ה"דלים")¹²].

ד.

**יבאר עוה, דאף שלכו"ע מיירי בדבר הבא מלמעלה
מצינו ב' דרכים היאך יאמין האדם שהכל מן השמים**

אך עדיין צריך ביאור, שהרי תוכן המבואר בסוגיא זו הוא ע"ד "מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח", היינו, שגדר "מפתחות" אלה הוא שכולם באים מאת הקב"ה, ואין יד "ממוצע" באמצע, וא"כ מהו הפירוש ש"במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה", שחשבו "פרנסה" למפתח בפ"ע כיון שפרנסה הוא דבר התלוי ושייך לעבודת האדם (ולכן אינו פרט במפתח ד"גשמים") — דלפ"ז איך אפשר לומר שזהו "מפתח" שהוא רק בידו של הקב"ה?

יש לבאר זה בהקדם מה שביארו חז"ל (ב"ר פ"ג, ט)¹³ לענין ירידת גשמים שבאים מלמעלה, שא' מהטעמים לכך הוא בכדי "שיהו הכל תולין עיניהם כלפי מעלה". כלומר, זה שפרנסתם של הבריות תלוי בגשמים הבאים מלמעלה ולא בדבר שיש בידי האדם עצמו לעשות (כמו בארץ מצרים, שהשקאת השדות היא "ברגלך" (עקב יא, יא)), פועל בהם הכרה כדבעי שכל פרנסתם וחיותם (ולא רק הגשמים) היא ע"י הקב"ה עצמו.

[וזוהי גם מעלת ארץ ישראל על שאר הארצות, ש"א"י משקה אותה הקב"ה בעצמו, וכל העולם כולו ע"י שליח" (תענית י, א), שבארץ ישראל ניכר בגלוי שכל השפעת החיות

צפע"נ עה"ת ר"פ ויצא. וע"ד החסידות ראה תו"א וארא נט, א. ביאורה"ז בלק קז, ד ואילך. לקו"ש חי"ז ע' 202.

13) ועד"ז בירושלמי תענית פ"ג ה"ג.

11) בתרגום ירושלמי ויצא שם: ארבעה מפתחין כו' מפתח מטרא מפתח פרנסה כו'.

12) ראה מו"נ (ח"ב פ"י) בענין מספר ארבעה.

מלמעלה היא אך ורק ע"י הקב"ה, משא"כ בחו"ל אפשר לטעות¹⁴ שיש תפיסת מקום גם ל"שליח", וגם לכשרונות ומעלות האדם כו'¹⁵.

ומזה מובן גם לענינו, דזה שמפתח גשמים לא נמסר ליד שליח (ו"גשמים נמי היינו פרנסה"), פירושו, שבאמת כל פרנסת האדם היא אך ורק מהקב"ה, באופן שאין תפיסת מקום לשום דבר שחוץ ממנו, וגם לא ללבושי הטבע שהאדם עושה כדי שעל ידם יוכל לקבל את פרנסתו מהקב"ה. וזה ש"יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב" (תהלים קד, כא) בעסק הפרנסה, הוא אך כדי לקיים ציווי הקב"ה "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה" (פ' ראה טו, יח), "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך" (יתרו כ, ט)¹⁷.

ועוד זאת: לא זו בלבד שהאדם יודע שעצם ההשפעה באה רק מלמעלה, "ברכת ה' היא תעשיר" (משלי י, כב), וכל מעשיו אינם אלא¹⁸ "כלי קבלה" לברכת השם (ע"ד כלי השמן דנס אלישע (מ"ב ד, ב ואילך), שכל ענינם הי' רק להכיל השמן הנסי), אלא יתר על כן, שגם ה"כלים" אין להם חשיבות אפי' בתור "כלים" (ולבושים) להכיל ברכת ה', ואינו עושה אותם אלא מחמת ציווי הקב"ה, וא"כ הרי הם טפלים לגמרי לברכת השם, שהיא ברכה שלמעלה מדרך הטבע לגמרי.

אמנם הכרה זו גופא אפ"ל בב' אופנים¹⁹:

(א) מעשי האדם ולבושי הטבע אין להם חשיבות כלל. דכשם שבהנהגה נסית נראה ונגלה בפועל שחוקי הטבע אין להם מציאות כלל — הרי באותו האופן ממש הוא גם כאשר ההשפעה מהקב"ה באה ע"י לבושי הטבע, וכמו המן שירד²⁰ מן השמים²¹;

(ב) אף שמעשי האדם והכלי שעושה אין להם תפיסת מקום מצד עצמם ועושה זאת

שועיב פ' וישב — שהוא מ"ע. וראה מכילתא דרשב"י יתרו כ, ט. לקו"ש ח"א ע' 71 בהערה.

18 ראה הקדמה לדרך חיים (ג, א). סהמ"צ להצ"צ מצות תגלחת מצורע ספ"ב ואילך. קונטרס ומעין מי"ז ואילך. מכ"ה. ובכ"מ.

19 להעיר מלקו"ש ח"ח ע' 295 ואילך.

20 ראה דרמ"צ שם (קז, סע"א ואילך): וזהו ב' הכוונות טובות שיכוין האדם במו"מ לבקש רחמים מה' שישלח חסדו כו' ב' בעסקו במו"מ יכוין שמאמין שהשפע ברכת ה' היא כשאר הנסים הגלויים כמו שהוריד המן וכיוצא (ומה שממשיך "אלא שהוא עושה לבוש כו' כי כך הוא רצון העליון ב"ה", י"ל שהוא ע"ד ב' האופנים שבפנים).

21 ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 176 ואילך.

14 וכידוע פ' מרז"ל (ע"ז ח, סע"א) ישראל שבחו"ל עובדי ע"ז בטהרה הם — ראה ד"ה וידעת מוסקווא תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' נח ואילך). ועוד. וראה לקו"ש ח"ו ע' 30 ואילך. וש"נ.

15 להעיר מצפ"ע"ג ה' תרומות בהשמטות (סא, ריש ע"ד): וזהו כוונת הגמ' בתענית דף י' דבחור"ל ע"י שליח ר"ל גדר הטבע אף בהני שלא נמסרו לשליח ע"ש דף ב'. וראה צפ"ע"ג עה"ת שם. ובפ' עקב יא, י. וראה ע"ד החסידות (בביאור הגמ' בריש תענית ושם) אוה"ת עקב ס"ע תריג ואילך. בחקותי ס"ע קצד ואילך. ובכ"מ.

16 ובספרי ע"פ יכול יהא יושב ובטל ת"ל בכל אשר תעשה.

17 וראה מכילתא הובאה בדרשות ר"י אבן

לקראת שבת

רק מפני ציווי ה', הרי מחמת ציווי ה' גופא יש להם חשיבות, שעל ידם מתקיים רצונו יתברך.

בסגנון אחר: האמונה שלו היא בודאות גמורה שהכל בא רק מהקב"ה, ובמילא הרי הוא בבטחון גמור בהקב"ה שהוא יתן לו הכל מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, אבל גם ענין זה שהקב"ה ציוה שיעשה מעשה בזה בטבע, הוא יודע שגם זה בכוונה מכוונת, והיינו לידיע ולהכיר שגם הטבע עצמו ועשיית האדם בזה, באים מאתו ית', מלבד עצם ההשפעה שבאה מהקב"ה.

וי"ל שהם ב' האופנים אם המפתח של פרנסה נחשב למפתח בפ"ע, או שהוא בכלל מפתח גשמים:

לר"י "גשמים (נמי) היינו פרנסה", כי כל לבושי הטבע וכן מעשי האדם שבזה, אין להם תפיסת מקום כלל — והא קמ"ל, שביחס לענין הפרנסה כל מעשיו בזה הם פרט בהשפעת הקב"ה להאדם;

ו"מערבא אמרי אף פרנסה דכתיב פותח את ידיך וגו'", והיינו שגם מעשי האדם בזה באים מהקב"ה והוא ענין בפ"ע. וגם זה נוגע לידיעת והכרת האדם, שלבושי הטבע ועשיית האדם אינם רק דבר שאין לו מציאות בפ"ע, כ"א זה גופא בא מהקב"ה.

ולפי זה מבואר גם הקשר לבעלי הפלוגתא:

אמרו חז"ל (ברכות נו, רע"א) "הרואה יוחנן בחלום נסי נסים נעשו לו" (דשם שיש בו נו"ן א' הרי זה מורה על נס, ושם שיש בו יותר מנו"ן א' הרי זה מורה על הרבה נסים²²). ולכן ס"ל לר"י²³, דפרנסה נכללת בגשמים, כי מצד דרגתו, "נסי נסים", ה"ה רואה בכל ענין שבעולם רק את הנס שבזה. וזהו ענין "נסי נסים", שהנס אינו רק בדבר שנראה בו בגלוי שידוד מערכות הטבע, אלא שגם בהנהגת הטבע, הרי מצד דרגת ר' יוחנן הרי הוא בפנימיות רק נס הבא מלמעלה.

אמנם "במערבא אמרי" דמפתח של גשמים הוא מפתח בפ"ע, ד"מערבא", פירושו מקום מסויים בעולם, וארז²⁴ שכינה במערב. והיינו שאף ש"מלא כל הארץ כבודו" (ישעי' ו, ג.) וארז²⁵ ל (תקו"ז תנ"ז) לית אתר פנוי מיני, שכל מציאות המקום בטל אליו ית', מ"מ "שכינה במערב", ש"מקום" זה יש בו השראה מיוחדת, עד שמציאות המקום גופא הוא

22) ראה פרש"י שם ד"ה חנינא.

23) ומתאים גם להגירסא בדב"ר פרשתנו ומדרש תהלים "יונתן", שגם בו ב' נונין (משא"כ בהשם

נחמי' (ל' הא' במד"ת) שיש בו רק נ' א').

24) ראה ב"ב כה, א. במדב"ר פ"ב, י. שו"ע אדה"ז או"ח (מהדו"ת) ס"ג ס"ו. מהדו"ק שם ס"ז. סצ"ד ס"ג.

לקראת שבת

יז

אלקות²⁵. ולכן בני "מערבא" ס"ל שגם לבושי הטבע, "פרנסה", הם ענין בפ"ע שהוא בידו של הקב"ה²⁶.

ואמיתית מציאותם הוא כמו שהם מצד למעלה; והוי' אחד מלמעלה למטה, פי' כפי שאלקות מתפשט בכל דבר, והיינו שישנה מציאות, אלא שמציאות העולם גופא הוא אלקות (ראה המשך תרס"ו שם (ע' רמב), דאופן זה הוא במדריגה נעלית יותר מאופן הא'), ודרגא זו של יחוד מביאה להעבודה שיש לו עסקים בעניני העולם, ועד שנהנה מדברים שבעולם, אבל זה גופא הוא (הנאה) אלקות.

(25) ראה סה"מ תקס"ב ח"ב ע' שצד. אוה"ת מסעי ע' א'שס.
(26) להעיר מב' האופנים ודרגות באחדות ה' — ה' אחד מלמטה למעלה וה' אחד מלמעלה למטה (ראה המשך תרס"ו ע' רכח. רמב. תורת שלום ע' 49 ואילך. 184 ואילך. ועוד): דמצד הענין דהוי' אחד מלמטה למעלה הרי לאחר התהוותם, העולמות בטלים במציאות בתכלית כמו שהם קודם התהוותם, והיינו שהנבראים אינם שום מציאות,

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

אהבה חסידית

האהבה היא רוח החיים בעבודת החסידות. אהבה היא חוט המקשר את החסידים אחד עם השני, וחוט המקשר את הרבי עם החסידים ואת החסידים עם הרבי.

מכתבו במועדו קבלתי, אמנם בימי המועדים אין הזמן גרמא לענות על מכתבים, דבריו המעטים בכמות והמרובים וגדולים באיכות, כי אנ"ש צמודי לבבי ואהובי נפשי השואלים ודורשים בשלומי יקר זה במאד מאד.

אהבת החסידים לנשיאם

בחורף תרס"ג בהיותי עם הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בעיר וויען, באחד הלילות זכיתי לשמוע שיחה ארוכה בענין מה נקרא אהבה חסידית, זה לזה, ואהבת החסידים למורם ונשיאם, וכמה יקרה אהבה טהורה כזו למעלה, וכמה יקרה היא למטה.

ויואל לספר לי את אשר שמע מאת כ"ק דודו הרה"ק רחש"ז זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע מליאדי: פעם נכנס אל הוד כ"ק אביו אדמו"ר הצמח צדק וימצאהו יושב ולומד סוגיא

לקראת שבת

יט

באבה"ע בהנוגע לתשובה בשאלת עגונה, ובתוך כך נכנס גם כ"ק אחיו כ"ק דודי הגאון הרה"צ מהרי"נ צוקללה"ה נצג"מ זי"ע וכ"ק גיסו כ"ק דודי הגאון החסיד ר' לוי יצחק צוק"ל זי"ע – שהי' בעל מוח חריף – ויתפלפלו בהסוגיא שעה ארוכה בעמקות גדולה.

אחי הרי"נ – מספר הרחש"ז להוד כ"ק אמו"ר הרה"ק – התפעל במאד על גודל גאונותו וחרifותו של כ"ק אמו"ר, ויאמר בתמימותו: עתה נראה כחם של החסידים המקושרים באמת ומברכים אותך בלב שלם.

בודאי – אמר כ"ק אמו"ר הצ"צ – אהבת החסידים וברכתם בוקע רקיעים, משה אלי"ס – הי' אחד מהחסידים הבע"ב דוויטעבסק, בינוני בידיעה ובעבודה, רק מקושר גדול – הרחמן באהבה (אהבה'דיקער הרחמן) בברכת המזון¹ עושה פרי טוב למעלה ובא בפועל טוב למטה.

רוח החיים בעבודת החסידות

. . האהבה היא רוח החיים בעבודת החסידות. אהבה היא חוט המקשר את החסידים אחד עם השני, וחוט המקשר את הרבי עם החסידים ואת החסידים עם הרבי.

האהבה היא הן בדרך אור ישר והן בדרך אור חוזר אין לה כל מחיצות והיא למעלה מהגבלה של מקום וזמן.

אהבתי אתכם אמר הוי' אלוקות שהיא למעלה מזמן ומקום אוהבת יהודים, הגם שהם מלובשים בגופים עם נפש טבעי ובהמי ונמצאים בעולם המוגדר בהגדרה של מקום ומוגבל בהגבלה של זמן, ויהודים הנמצאים בעולם שהוא מוגדר בהגדרה של מקום ומוגבל בהגבלה של זמן, אוהבים את האלוקות שהיא למעלה מזמן ומקום.

במוחש אנו רואים, שכשיש אוהב נאמן, אפילו שהוא בריחוק מקום, ששטח של כמה אלפים פרסאות מפסיק ביניהם, הנאהב אינו בודד, מכיון שעבור אהבה אין קיימים כל מחיצות ולא שייך שום ריחוק מקום, וכאשר חושבים אודות האוהב הנאמן נותן זה חיזוק כחות מסויים.

כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים עם מבט של אהבה הוציאו מהבוץ הרוחני והעמידו על מעמד ומצב. זאת אומרת, המבט של האהבה, לבד זאת שהקרוב פעל את הסור מרע, שיצאו מהבוץ, לבד זאת מבט האהבה הקדוש נתן כח בעבודה, הראה את הדרך בועשה טוב.

אצל כ"ק אבותינו הקדושים הנה לבד הענין של התעוררות רחמים על המקושרים, הייתה עבודה של הזכרת מקושרים, להזכיר בינו ובין עצמו את המקושרים ולהתעמק

(1) כמה מהחסידים נהגו לומר בסדר דהרחמן: הרחמן הוא יברך את אדוננו מורנו ורבנו.

לקראת שבת

בענין אהבתם והתקשרותם כמים הפנים, שזה מעורר את הכחות הפנימיים של זה שחושבים אודותיו.

במוחש רואים אנו, שכשמביטים בחזקה על משהו, אפילו כשאנו רואה, מוכרח הוא להחזיר מבט, מכיון שהבטה פנימית מעוררת את עצם הנפש. וכך הוא כח המחשבה באהבה מוכרח לעורר את עצם הנפש של הנאהב ונהיית ההתקשרות הרוחנית של אוהב ונאהב, והגם שהם בריחוק מקום גדול, שניהם אינם בודדים והם מחזקים ומועילים אחד לחברו.

